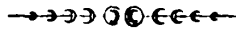

ضرائع عقاید

اثر

سیروز مدعی عمومی معاونی سابق

حسنی

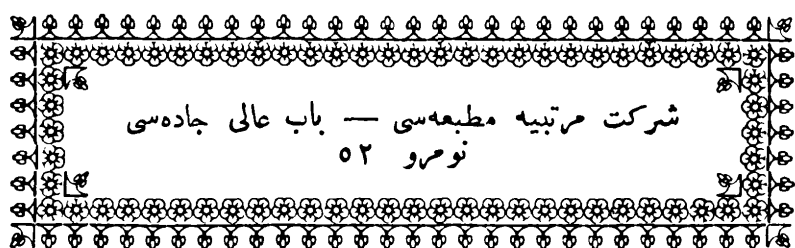
معارف نظارت جلیله سنک رخصتیه طبع اولمشدر
رخصتنامه نومروسی ۴۰۲

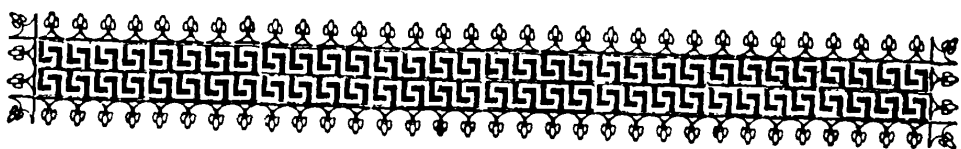
استانبول.

(۱. ماویان) شرکت مرتبیه مطبعه سی — باب عالی جاده سنده نومرو ۵۲

۱۳۰۵

شرکت مرتبیه مطبعه‌سی — باب عالی جاده‌سی
نومرو ۵۲

مُقَدِّمَةٌ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

حمد و شكر متعاقب الورود اول جناب واجب
الوجوده اولسونكه نوع بنى آدمى يوقدن وارايدوب
علم و عملدن بيلنمسي لازمكلانى فضلاً و احساناً
پيغمبران ذيشانى واسطه سيله نوع بنى آدمه تعليم
ايلدى .

وصلواة و سلام بى انفصام اول شهييت قصيده
رسالت و فريده منظومه خلقت نبى اخر الزمان
محمد مصطفى صلى الله عليه وسلم افند من حضر تلى رينه
تقديم و اهدا و نجوم آسمان اهتدا اولان اصحاب

سعادت اشتمال حضراته لوازم ترضیه و تسلیم ادا
 و کمال عدالت با هر وسیله مسعودیت و اسایش عصر
 شهنشاهیاری اعصار سابقه یه بالوجوه فائق و بناءً علیه
 مترجم « بتون شاهانك عدلی جمع ایدلسه وزنی
 فرض ایتسك . سنك بر عدلنه ایتمز توازن ای شه
 ذیشان » مدیحه سنه بحق احری و لایق اولان ملجأ
 و پناه مؤمنین و عروة الوثقیای موحدین شوکتلو
 الغازی سلطان حمید ثانی افند من حضر تلرینك سریر
 شوکت مصیر تاجدار یلرنده الی الابد برقرار و کامکار
 اولسی دعوات مفروضه سی ایفا قلند قدن صکره
 عمده اهل الحق والیقین سراج الملت والدين علی
 ابن عثمان بن محمد بن سلیمان الاوسی الفرغانی
 الحنفی حضر تلرینك بشیوز التمش طقوز سنه
 هجریه سنده کشیده سلك الاثل نظام ایلدکری بدأ

الامالی قصیده سنی یوماً من الايام خير ايله ياده
 وسیله اولمق اوزره بو عبد عاجز کم بضاعه وقلیل
 الاستطاعه یکیشهر مهاجرین اهاالیسنندن حسین
 حسنی بن سلیمان نظماً و قصیده مرغوبه مذکوره
 اوزرینه مروج دین مبین علی ابن السلطان محمد
 القاری حضر تفرینک ضوء المعالی اسمنده اولان
 شرحی دخی کافه مسلمین و موحدین انتفاع ایتک
 ایچون ایراد ایدیلان دلائل قرآنیه واحادیث شریفه
 ايله برابر نثراً ترجمه یه ابتدار ایدرک مسائل معتقدات
 اسلامیه بی جامع اولسی مناسبتیه اشبو ترجمه نك
 اسمنه « مرأت عقاید » تسمیه ایلدم.

امردینه خدمت ایدن ذواته پیرو اوله رق نائل
 اجر دنیوی و اخروی اولمق مقصد عاجزانه سیله
 ایدیلان اشبو ترجمه ده قلت بضاعه م حسیله کور یله جک

قصور و خطايانك دامن عفو ايله مستور بيورلمسنى
مطالعه بيوره جق اولان ذوات كرامدن تمنى و رجا
ايلرم والله الموفق وعليه الاعتماد والتكلان .

مِرْآة عَقَائِدْ

يقول العبد في بدأ الامالى * لتوحيد بنظم كاللاى
بيان وحدت حقه امالى * ديزوب برسلك نظمه چون لاى

قائلك (لا تدعى اليا عبدها . فانه اشرف اسمائى)
ترجمه (سن بنى انجق اسملىك اشرفى اولان عبد اسميله
دعوت ايت) قولنده واقع اولدينى اوزره جناب حقك
ربوبيتى اعتراف و عبوديت نعمت جليه و صفت عليه سيله
كندوسنى شرفلنديرمك و كرامتلنديرمك ايجون ناظم
(العبد) كله سيله نفسنى اراده و وصف ايلدى.
(امالى) املانك (لاى) لؤلؤنك جمعيدير . (لتوحيد)
لفظى (يقول) كله سنه متعلق اولوب بعضسنك ديديكى كى
نه بدأ كله سنه ونه ده برمقدر كله يه متعلق دكلدر .
(توحيد) جناب بارينك ذات صمدانيسنك برلكنى
اثبات در .

بيتك معناسى مسالك مدح و ثنائى مشتمل و ضيا و صفاده
اينجولر ديزيسنه شبيه و مثيل اولان برنظم ايله رب سمانك
برلكنى اثبات و اظهاره شروع ايلرم يعنى الله تعالى نك

برالکنی اثباته واکا مخصوص اولان مدایج و ثناییه وزنلی
وقافیهلی سوزله باشلارم دیمکدر.

بیلمش اول که قرآن کریم اهل عرفان ایچون تحقیق
توحید دایلارلیله مشحون در.

وحدانیتی حقنده الله تعالی حضرتلری (واللهکم اله
واحد لا اله الا هو الرحمن الرحیم) ترجمه (وسرک اللهکر
کرچک طاینیله جق اولان بر اللهدر اندن غیری اله یوقدر
دنیاده بلا استثنا مؤمنلره وکافرلره نعمت و آخرتده یالکر
مؤمن اونلره رحمت احسان ایدیجیدر) ودخی (فاعلم
انه لا اله الا الله) ترجمه (یا محمد ایمان ایدنلرک سعادتتی
ومشرک ومنافق اولنلرک شقاوتتی بیلوب کرچک طاینیله جق
الله تعالی حضرتلری ایدوکنی ارارکده ثابت اول)
بیورمشدر.

الله تعالی وتقدر حضرتلری (ولئن سئلتم من خلق
السموات والارض ليقولن الله) ترجمه (اکر یرلری وکوکلری
کیم یاراتدی دیو مشرکلره سؤال ایتسک البته حکم
وفرماننده غالب و احوال عالمه اولان الله تعالی
حضرتلری یاراتدی دیرلر) ودخی (وقالت رسلهم افی الله
شک فاطر السموات والارض) ترجمه (رسوللری انلره
دیدلرکه بز سزی الله تعالییه دعوت ایدرز انک وجودینک

واجب اولدیغنه دلیللر موجود ایکن نیجه شبهه اوله بیلور
 کوکلرک ویرلرک خالقیدر) بیوردیغی اوزره جمیع کفار
 الله تعالیٰ حضرت تلرینک وجودنی اقرار ایتمکله برابر تحقیق
 کلمه توحید الوهیتده جناب حقدن ماعداسنک نفی
 واستحقاق عبودیتده اندن غیری اولمادیغنی افاده ایدیجیدر.
 مجوس ایله وثنیه بری خیری آخری شری یارادیجیدر
 دیهرک موجوداتی یارادان ایکی در زعم ایلدی.

مجوس ایله وثنیه نک موجوداتی یارادان ایکی اولدیغنه
 دائر اولان زعملری (الله خالق کل شیء) ترجمه (الله تعالیٰ
 حضرت تلری هرشیئت خالقیدر) آیت کریمه سیله رد اولنمشدر.
 اما الله تعالیٰ حضرت تلرینک (بیدک الحیر) ترجمه (خیر
 سنک ید قدرتمنده در) قول شریفده شر کلمه سنک ذکر
 اولنماسی اکتفا بابندن یاخود مقام ثناده ادبه رعایتدن
 ناشیدر.

وفخر عالم افندمن حضرت تلرینک (الحیر بیدک و الشر
 لیس الیک) ترجمه (خیرک کلیسی سنک ید اقتدارنده در
 شر سکا نسبت اوغز) قول شریفی دخی تعظیم وادبه
 رعایتدن نشأت ایتمشدر.

نتکیم قرآن کریمده (قل کل من عند الله) ترجمه (یا محمد
 سن انلره سویله که غنیمت وهزیمت امرینک کلیسی الله تعالیٰ

حضرت تیرینک فرمانیه در) و (قل ان الامر كله لله) ترجمه
 (یا محمد سن انلره سویله که حسنه وسیئه نك كافه سی طرف
 باری تعالیدندر) بیوردینی اوزره الله تعالی حضرت تیری
 جمله مخلوقاتك خالق اولدینی حالد اده رعایتدن و تعظیم
 و تکریمدن ناشی الله تعالی به خنزیرك و کلبك خالقیدر
 دینلدیکی کی .

بعضی دخی موجوداتی یارادانك بریسی نور دیکری
 ظلمت در دیدی .

صانع کائناتك بری نور دیکری ظلمت اولق اوزره
 ایکی اولدینی حقنده اولان بعضك سوزینك فساد و بطلانی
 کونشدن زیاده واضح و اشکاردر .

زیرا جناب باری تعالی (و جعل الظلمات و النور)
 ترجمه (الله تعالی کیجه و کوندز و جهل و علم و ضلالت و هدایت
 کیلری ایجاد ایلدی) بیوردیغنه بناءً نور ایله ظلمت ایجاد
 ایدیجی به محتاج عرض و الله تعالینك مخلوق و امرینك
 مسخری درلر .

نور ایله ظلمتك امر باری به مسخر اولدقلرینه دلیل
 الله تعالی حضرت تیرینك (و جعلنا الليل و النهار ایتین) ترجمه
 (بز کیجه و کوندزی بر برینی تعاقبله قدرت و حکمتزه
 دلالت ایدر ایکی آیت و علامت قیلدق) قول شریفدر .

(لوكان فيهما الهة الا الله لفسدتا) ترجمه (اگر کوکلرده ویرلرده خدادن غیری آله اولیدی اسمان وزمینہ وانلرده اولنلره فساد واقع اولوردی) قول شریفندہ کی دلیل تمناع بوجہ مناسب اولان محلدہ بیان ایلدیکمز اوزره بعضسنک توهم ایتدیکی کبی ظیء اقناعی اولیوب قطعی اجماعیدر .
طبیعیون موجوداتی یارادن حرارت برودت رطوبت یبوست در دیو درت افلاکیون دخی کائناتک صانعی زحل مشتری مریخ زهره عطارد شمس قمر در دیو یدی در زعم ایلدیلر .

طبیعیون و افلاکیونک بیان اولنان زعملرینک فساد و بطلانی عقلاً و نقلاً ظاهر و اشکاردر .

عبده اصنام یعنی بتلره طپانلر جهلا اولقله برابر الله تعالی حضرت تلرینک ربوبیتی اقرار ایتدکلرندن و کندولرینی الله تعالی حضرت تلرینه یقین ایتملری و نزد باری ده شفاعتچی اولملریچون الحق بتلره عبادت ایلدکلرندن تعدد الهی زعم ایدن حکمای مرقومه دن عبده اصنام معرفت ربہ ده ایتقیندر .
وجودیه و حلولیه و اتحادیه مذهب لرینک وجود مطلقدن عبارت اولق اوزره قائل اولدقلری توحید صرف ایسه الله تعالی ایکی در دیانلرک کفرندن شر در .

و الحاصل اهل ایمانک توحیدی جناب حقک کائناتی

یارادیحی و صفاتنده واحد و ذاتنده احد اولدیغنی لسان ایله
اقرارار ایتک و قلب ایله اینامقدر.

اله الخلق مولانا قدیم * و موصوف باوصاف الکمال
قدیمدر ربمز خلقک الهی * دخی شاملدر اوصاف کمالی

(اله) ایله مراد معبود بالحق (خلق ایله مقصد حق
سبحانه و تعالیٰ حضرت تدرندن ماعداسیدر.
(مولی) اقدی و یاردیحی و تربیه ایدیحی و متولی
امر دیمکدر.

(قدیم) یوقلقله سبق ایتیمان یعنی اولی اولیان شیدر.
اولی اولمدیغنی ثابت اولان شیئک یوقلغنی محالدر.
ایمدی قدیم لفظی بلا ابتداء اول و بلا انتهاء اخر
وصفاتیه ظاهر و بالذات باطن صفت بقاسنی متضمن اولوب
بو صفتله موصوف اولان ذات نعم المولی و نعم النصیر لیس
کمله شیئ و هو السميع البصیر اولان سیدمز الله تعالیدر.
ودخی الله تعالیٰ حضرت تدری جلال صفتلرندن و صفت
جمال ذاتیه و افعالیه و ثبوتیه و سلویه دن اوصاف کمال ایله
موصوفدر.

الله تعالیٰ حضرت تدری اوصاف کمال ایله موصوف اولدیغنی
کبی نقصان صفتلردن و زوالدن منز و بریدر.

جناب باری تعالینک اوصاف کمال ایله موصوف
و نقصان صفتلردن بری و منزّه اولدینی اکلاشلدقدن
صکره (خالق) کلمه سی صفات افعالدن اولوب حق تعالی
کائناتی یاراتمزدن اول خالق اولدینی اجلدن صفات افعال
اهل سنته کوره قدیمه در.

یعنی صفات افعالك اولی یوقدر.

شارحك الله تعالی حضرتلرنی عالمی یاراتمزدن اول
خالق دکلدی دیان کیمسه تحقیق کافر اولدی دیمسی مسئله نك
حقیقتی بیلدیکندن نشأت ایتمشدر.

هو الحی المدبر کل امر * هو الحق المقدر ذو الجلال
مدبر ومقدر هر برایشده * کرک بیلک اوحی ذو الجلالی

جناب رب عزتك حی ومدبر ومقدر وعظمت صاحبی
اولدینی (هو الحی لاله الاهو) ترجمه (الله تعالی حیات ازلی
ایله منفرددر اندن غیری عبادته مستحق بر کسه یوقدر)
و (یدبر الامر من السماء الى الارض) ترجمه (الله تعالی
امر دنیایی ملائکه کرام وسائر اسباب سماویه ایله تدبیر
ایدوب صکره ائاری یر یوزینه نزول ایدر) و (انا کل شیء
خلقناه بقدر) ترجمه (بز هر شیء تدبیر تقدیر و حکمتیز
مقتضاسی اوزره یاراتدق) و (بتارك اسمك ذی الجلال

والاکرام) ترجمه (اعظم الذات اولان ربك تعالى
حضرتلری میشل وشبیهدن منزہ وجلال وقهر و لطف
صاحبیدر) ایتلریله ثابت در .

ذی الجلال والاکرام عظمت ورحمت صاحبی دیمکدر.
اهل سنت حیوایه صفات ذاتیه دندر دیدی .

صفات ذاتیه دن اولان حیوایه انکله قائمه اولدینی ذات
ایچون علم و ارادات و قدرت و بونلرک امثالی صفاتک
صحت و جودینی مقتضی بالذات قائمه اولان بر صفت
حقیقه در .

معزله مذهبی صفات ذاتیه دن اولان حیوایه علم و قدرتک
عدم امتناعیله تعریف ایلدی .

(مدبر) عواقب اموری بیلجی (حق) کلهسی اسماء
الهییه دن اولوب ثابت (مقدر) کلهسی دخی اشیایی قدر
مخصوص اوزره ایجاد ایدیجی معناسنه در .

بعضیسی موجداندن فعل و ترک صحیح اولان شیر
دیدی .

(کل امر) لفظی مدبر کلهسنک مفعولیدر .

مقدر کلهسنک مفعولی مصراع اولده تقدم ایدن
کل امر قرینه سیله خذف اولنمش اولان کل امر لفظیدر .
ایمدی خیردن و شریدن وفائده دن و ضرردن و اجیدن

وطا تلیدن هر برشی الله تعالى حضرت تلرینك ازلی اولان
قضا و قدر یله در تغیر ایتمز و دكشمز .

اشبو بیتده قول فعلنك خالقیدر دیار مذهب معتزله یی
رد ایچون قوللرك فعللری الله تعالى حضرت تلرینك مخلوقلری
اولدیغنه اشارت واردر .

مرید الخیر و الشر القبیح * ولكن ليس يرضى بالمحال
مرید در خیر ایله شر قبیحی * ولكن ایستمز اصلا محالی

اراده هر ایکسی جائز اولان فعل و ترکدن برینی
وقرخیله ترجیح اقتضا ایدن صفات ذاتیه دندر .

مشیت و اراده کلهلری معناه بردر .

رضا و محبت کلهلری اهل سنت مذهبك اکثرینه کوره
اراده نك غیریدر .

معتزله مذهبی ایله اشاعره مذهبك بعضیسی رضا ایله
محبت نفس اراده و مشیت در دیدی .

معتزله مذهبی خیر جناب حقدن شر قولدندر سوزیله
اختصاص ایلدی .

معتزله مذهبه خیر و شر ك کلیسی طرف باری تعالیدن
اولوب شری الله تعالینك قولده یار اتمسیله کسی حسبیله قولدن
ظاهر اولور جوانی ویررز .

(قیح) کلهسی مجرور اوله رق (شر) ك صفت کاشفه سیدر .

شره شر قبیح تسمیه سی شرک بزه ضرری و بزه تعاقی اعتبار یله در.

الله تعالی دن صدورینه نسبتله دکلدر .

شرک الله تعالی دن صدورینه نسبتله شر اولماسی (والشر ليس اليك) حدیث شریفنك معنالنندن بری در .
 قبیح و کوزل اولان افعال شرعله معتزله مذهبنه کوره عقل ایله معلوم اولور .

(محال) میمک ضمیمه خارجده تقدیر وجودی عقلاً ممکن اولمیان شیدر .

بوراده محال ایله مراد کفر و معصیت کی صوابدن اوزاق اولان شیدر .

الله تعالینک کفر و معصیتی اراده ایدیجی اولوب کفر و معصیته راضی اولدیغنه دلیل (وماتشاؤن الا ان یشاء الله) ترجمه (سز انکله متنصح اولزسکز مکرکه الله تعالی سزک متنصح اولمکزی اراده بیوره) و (ولایرضی بعباده الکفر) ترجمه (الله تعالی مجرد مرحمتدن ناشی قوللرینک کفرینه راضی اولمز) ایات کریمه سیدر .

ناظمک خیر و شری اراده ایدیجی معناسنه اولان مرید الخیر والشر) عباره سنده خیر ایله شر قبیحه الله تعالینک رضاسی اولدیغنه ایهام اولوب یعنی الله تعالی خیر و شری

اراده ایدیحی اولنجه هر ایکسینه دخی رضاسی اوله جنی
خاطره کلدیکندن بوتوهم و خاطره بی دفع ایچون ناظم (لکن)
کله سیله استدراک ایلدی .

(محال) کله سنک غیر مرضی افعاله استعمال اولندیغنه
دلالت ایلان شاعرك (تعصی الاله وانت تظهر حبه . هذا
محال فی الفعل بدیع . لو كان حبك صادقاً لاطعته . ان المحب
لمن يحب مطیع) قولیدر .

مالی غریبدر که افعال غیر مرضیه ده بولنوب عصیان
ایدرده ینه جناب حقه اظهار محبت ایدرسین کشی سودیکنه
اطاعت ایلدیکی کی سن ده محبتکده صادق اولیدک الله تعالی
حضر تدرینه اطاعت ایدردک دیمکدر .

صفات الله لیست عین ذات * ولا غیراً سواه ذا انفصالی
صفات الله دکلدر عین ذاتی * دکل اول غیر که اوله انفصالی

ناظم صفات باری تعالی بی ذات و یا افعال قیدی ایله
تقید ایتیوب مطلق ذکر ایتدیکندن صفات الله لفظی
صفات ذاته و صفات افعاله شامل اولدی .

صفتی باری اهل سنت مذهبه کوره ذات واجب
الوجودلا نه عیندر ونه ده غیریدر .
حکما مذهبی عندنده ذات واجب الوجودک عینیدر .

و بر جماعتك ذكرينه كوره معتزله مذهبي قتنده ذات واجب الوجودك غيريدر.

معتزله مذهبندن مشهور اولان الله تعالى حضرتلرينه صفات اثباتنده جناب باري تعالينك برلكنى ابطال ايدن تعدد قدما يعنى اولى اوليانلرك متعدد اولمسي لازم كله جكنه نظراً صفات الله ذات واجب الوجودك عيني اولوب ذات واجب الوجوده معلوماته تعلقى اعتباريله عالم ومقدوراته تعلقى اعتباريله قادر تسميه اولنديغنى زعم ايتدكلريچون صفات بارينك كلياً نفي در.

يعنى صفات الله يوقدر ديديلر.

(سواء) لفظنك ضميرى ذاته راجع اولوب ذات كلهسى ادبه رعاية والله تعالى بي تنزيها ذكر اولندى.

سواء لفظى تأكيد اچون غير كلهسندن بدلدر.

ناظم (ذا انفصال) لفظيله غير ايله مراد ذاتدن ايرلمسى ممكن اولان غيريت اصطلاحيه اولديغنه وذات ايله صفات بيننده مغايرت ظهور ايدهجكى اچون غيريت لغويه اولمديغنه اشارت ايلدى.

صفات اللهك عين ذات اولمامسى صفت موصوفك عيني اولمديغى وغيرى اولمامسى خدانك صفاتى ازلاً وابدأ خدادن ايرلمديغى اچوندر.

الله تعالینک مخلوقاتنک صفاتی ایسه بویله دکلدر.

صفات الذات و الافعال طرا * قديمات مصونات الزوال
صفات ذات و افعالی جیباً * قديم در بونلرك اولمز زوالی

بیلش اول که تحقیق صفات ذاتیه انك نفیندن ضدی لازم کلان شیدر.

صفات افعالیه انك نفیندن ضدی لازم کلیان شیدر.
ذات ایله صفت بیننده فرق ذات مستقلاً تصویری
ممکن اولان هر برشیدر.

صفت المحقق ذاته تبعیتله تعقلنده امکان بولنان شیئك
کلیسی اولوب ذاتك خلافته در.

خلاصه تحقیق صفت ذات ایله قائم اولوب ذاتك
صفتدن اول اولسی ضروریاتدن اولدیغنه نظر ایدن صفتلری
ذات واجب الوجودك غیریدر دیدی .

ذاتك صفتدن ایری اولمدیغنه نظر ایلیان صفات الله
عین ذات در دیدی .

صفتلری باری تعالینک عینی اولسه ذات اولمق وغیری
اولسه خارجه تقدیر وجودی عقلاً ممکناتدن ایلیان
ترکیب بولمق لازم کله جکنه نظر ایلیان صفتلری ذات
واجب الوجودك نه عینیدر نه غیریدر دیدی .

حقیقت حالی الله عظیم الشان زیاده بیلور و درک
ادراکدن اظهار عجز ادراکدر.

صفات ذات حیوۃ علم قدرت ارادت کلام سمع
بصر در.

بونلرک قدیم اولدیغنده اتفاق واردر.
اما صفات فعلیه که اندن خلق اشیا ورزق احیا ایله
تعبیر ایدیلان تکوین ایله ابداع و انشا و احیا و افنا و انبات
و انما و شونلرک امثالیدر بونلرک قدیم یعنی اولی اولمادیغنده
نزاع ایدلمشدر.

بزم ائمه حنفیه مذهبی صفات افعال قدیمه در.
و مذهب اشاعره حادثه در یعنی صکره دن اولمه در
دیدیلر.

بعضیسنه کوره اشاعره ایله ائمه حنفیه نك صفات
افعالک قدم و حدوثی قضیه سننده اولان منازعه لری
نزاع لفظیدر حقیقی دکلدر.

(طرا) طانک ضمی و رانک تشدیدیه کافه معناسنه
اولوب قدیمات کلمه سنک تحتنده مستتر ضمیردن حال اولمق
اوزره منصوبدر.

(مصونات الزوال) لفظنک معناسی الله تعالی حضر تلرینک
ذکر اولنان صفاتی موصوفی اولان ذات واجب الوجوددن